„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф. — н.
на по године . . . . . 7 ф. — н.
на четврт године . . . . . 3 ф. 50 н.
на 1 месец . . . . . 1 ф. 20 н.
За Србију
(у сребру.)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви стају 10 новч.

БРОЈ 120. У НОВОМЕ САДУ У НЕДЕЉУ 12. (24.) АВГУСТА 1879. ГОДИНА XIV.

ОМЛАДИНИ ДАЛМАТИНСКОЈ.

Прва посланица.

Вријеме је да се далматинска омладина укаже Славенству у својему природноме обичају, вријеме је да назначи себи цијел и јасно је прогласи.

Већ је неколико година да се у Далмацији мијеша и мути политика, и људима завлада замјешатељство. Шта си видјела? Шта си научила, далматинска омладино? Лукави војште на лукаве; себичност управља коловођама народне странке. Гле! љупко се цјелују зубима, њежно се милују ногама! У томе поремету нема постижљиве цијели.

Поглавари народне странке наумише политично сјединити Далмацију са Хрватском, и многи се народњаци бијаху пригнули на то уједињење, али само за невољу а не за право троједне краљевине што душманин скова не би ли нас заковао. Народно право није право ако не постаје својевољношћу, и ако се не темељи на природноме земљишту. Ових својства није у праву троједне краљевине.

Хрватскијем коловођама не би доста увести Далматине у идеју сједињења са Хрватском, него им још и име хрватско хтједоше наметнути с некаквим заносом, што они зову хрватски језик. Хрвати не хоће нам само својити Далмације, него и име нам покрити својим именом, нестављујући се да тим врло вријеђају наше чувство.

Далматини држе Хрвате за рођену браћу, далматинска ће омладина блаженим срцем свеђ љубити хрватску омладину, али својега имена нећемо жртвовати, пити нам је то већ потребито, а зашто не би било ни Хрватима да у њима није њекакве разврдане и без темеља воље намећати себе и својега имена Србима, Словенима, Босњацима, Херцеговцима и Далматинима.

Дође херцеговачки устанак и рат српскијех кнежевина с Турчином, дође посвојење Босне и Херцеговине. Ти гласовити догађаји отворише очи Далматинима и чисто виђесмо шта су Срби а шта Хрвати; увидјесмо гдје је духа и силе. У овој згоди Српство нам се показа својим великодушјем а Хрватство остане без значаја, без цијели, без никакве средотежности. Због тога изчезну у нама идеја политичног сједињења са Хрватима, а пробуди се српско чувство, и ојачи се надом бољега успјеха.

Притеже Далматине Босна и Херцеговина, ондје им је будућност, а и прије су Далматини имали више одношаја с Босном и Херцеговином него са Хрватском. Далматинске славенске породице дођоше на јадранску обалу из Босне и Херцеговине. Нема покрајина тако природно уједињених што је Босна, Херцеговина и Далмација; ове се три сестре не растављају без смртнијех мука. Природа, повијест, обичаји, језик, наклони а и сама нада, што нам је у грудима, то непрепорно потврђују; слабо се људи а и за мало могу томе опирати. Природа хоће своје; вјерујте, осветиће се људима, што је заустављају.

Омладино далматинска, гледај, сматрај који народ станује у Босни и Херцеговини. Ондје су Срби, ондје су се најпоглавитија дјела српске повјести започела, развила, овршила и довршила; Херцеговина је Тоскана нашег српског језика; ондје су извори лепота, слаткоћа и милина којим наш српски језик наткриљује много другијех.

Шта смо ми? Шта морамо да будемо?

Ако је Далмација цвјетокитна обала српске Босне и Херцеговине, ми смо Срби, а и да нијесмо, морали би бити. У Босни су, у Херцеговини и још онамо даље, наша браћа, храбри нашљедници Обилићева духа што се на Косову умори а не погину.

Знам да је стара Хрватска лежала у северноме делу данашње Далмације и у Приморју између Неретве и Купе, али на земљишту данашње политике то ништа не вриједи; мало дијелце некадашње Хрватске природно припада Босни и Херцеговини, оној земљи гдје су Срби, српска сила и будућност српске Далмације. Њеки нашему српству протустављају њекаква историчка права, али политични пошљедци чисто доказаше, да се историчним правама слаби штите, они што у смрти просе живот.

Далмација је достојна боље среће и бољој цијели она мора упоравити свој покрет. До сад нијесу Далматини живјели својим духом, јер су били отцијепљени од своје српске браће, јере су туђим господарима служили, а неће ни од сад ако се подложе хрватскоме госпоству, У српству нам је будућност. Освјестимо се, дуго смо доба живјели туђоземцима у својој земљи! Дајмо се природи! Ако српству узрадимо себи ћемо радити и на своју корист, својим ћемо се плодом хранити и не туђом подјелом. Далматини у Славенству не могу друго бити нег Срби, јер је Далмација битно удо српске Босне и Херцеговине; у Српству им је живот, снага и будућност.

Има Срба у Аустро-Угарској и српска је народност припозната у главнијем правама аустријанског цесарства, због тога уздам се да нико неће рећи да те ја потичем на буну и да ти говорим да се отцијепљаш од Аустрије. Ја пишем и говорим да у Аустрији узмеш што је твоје, и с тога нико неће нити може сумњати о теби. Би потребито да ово речем, јер се коловође хрватства у Далмацији служе шпијунством, али смо ми врло умјетни те црве презирати и газити.

Српска нас је патња ганула, увидјесмо српски дух, срце наше прориче о српској будућности. Далматинска омладино, стој на своме мјесту, назови се и прогласи српском омладином.

Прије херцеговачког устанка многијем се народњацима чинило да је не само могуће него још и потребито уједињење Срба и Хрвата, али сад боље видимо да нами Србима није то нуждно, о томе није говора, јер Хрвати не ишту уједињења нити слоге, они хоће да похрвате и дубље и камење. Хрватско име изображеној Далмацији не доликује. „Управо Хрвата се „броји 800,000 а Срба 5,000,000; могу ли „се сви ти милијуни Срба преврнити у Хрвате?“*)

Хрвати своје без сабље; а кад сабљом своје, себи не своје. Они говоре: наша је Далмација, наш је Дубровник, наш је Котор, наш је Гундулић. А ја питам: од кад Милонска Венере припада Отентотима? За цјело полудјеше хрватске коловође!

Хрвати су микроскопичан уломак у Славенству, они су слијев Словена; ако се на вријеме не освијесте и умиљато не сједине са Србима, за цијело ће их нестати. Хрвати неће нам наметнути својега имена; чисто им говоримо, да смо Срби и Срби ћемо бити, Српство је ствар, Хрватство је слијев.

Неке је народњаке страх овако говорити, и с тога кују нова имена не би ли под новијем именом смијешали и умјесили Србе и Хрвате! али то су свецјели што не цијеле, то су крпе што грде народну доламу. Срби имају своје име, ко га нема нек га кује; Срби имају чисто и поштено име, држаће га јер је славно.

Теби ја говорим, о невина омладино ти само можеш а и мораш својим духом оживљати народ у Далмацији, што већ застранише коловође народне странке. Нико до тебе не може оборити те садрасте кумире у глави којијех неће ни паук да сплете себи паучине. Обори те луде и гадне богове, по њима Далмација постане блудиште проданијех душа. Неруновом зубљом уништи ту клету Субуру! Својом дивном зањетошћу не здрављај варалице нашега народа, не кличи им, јер ти се срцем у срцу ругају. Назови се и прогласи српском омладином. Пробуди се, о мила, и виђи боље; већ је доба да се пробудиш и да боље увидиш заводнике нашег народа и нашег поштења.

Да те смету говоре да је у вјерозакону језгра српске народности, а неки без пакости тако мнивају.

Зар је црква и вјерозакон извор народности? У природноме и друштвеноме оснивању прије се налази народност па вјерозакон. Црква може спасити народност и знајемо да је може упропастити. То се једном није догодило. Источна је црква спасла од пропасти српски језик и српску народност, бјелодана је ова истина и римски је попови не могу превући пером. Источна црква би сахрана српске народности, али није јој извор, и изображени Срби то чисто увиђају. Црква може постати народношћу, али народност не постаје црквом. Вјерозакон већ не може дијелити Србе; нека свак вјерује онако како га учи своја савијест, а сви будимо Срби ријечју и дјелом.

Далматинска омладино, мисли да си удо великог тијела; примиче се твоје доба, не губи времена, справљај се да угледаш своју цијел, да потпуно испуниш своју дужност.

Омладино далматинска, великим си благом обогаћена, на мору и на суху чека те слава; не троши себе и своје зелене младости у тјеснећама далматинских и политичних странака, држи се Српства, у великим народима генију се гњездо вије.

Ако ти остаје времена, читај ове ријечи, срцем их уписах.

Нешто чујем али ми се чини, нешто бучи, земља се тресе, слушај, омладино, уфај . . . . можда је мртвих васкресеније.

У Тријесту, августа 1879.

Људевит Вуличевић.

*) Прво писмо А. А. Мајкова хрватској академичкој омладини.

Политички преглед.

Криза у министарству спољашњих послова постоји, то је непобитан чин, но како ће се она решати, то до овог час још не знамо. Познато је, да се решење те кризе, која већ почиње несносна бивати за нестрпљиве људе, очекивало од доласка Његовог Величанства и грофа Андрашија у Беч. У уторак стигло је Његг. Величанство у Беч и истог дана примило на аудијенцију заједничког министра финансија, Хофмана, која је трајала — веле — читав сахат. Из тог се комбинује, да није немогуће, да Хофман замени Андрашија. Но та комбинација спада у конјектуре, којима се у тако значајном моменту, као што је промена министра спољашњих, не сме давати бог зна колика важност. У четвртак стигао је на послетку у Беч и јунак данашњег дана, гр. Андраши. Његовим доласком на сваки начин наспориће се решење кризе. „Фрмднблт“ знаде, да ће гр. Андраши бити упитан за наследника си; но ко му драго дошао за њим, вели то инспирисано гласило, на меродавном месту никако не помишљају на промену системе. Колико вреди та енунцијација, види се по оној велеважној промени у државоправним приликама Аустрије, промени, која мора имати уплива на политично стање у целокупној монархији, па и на спољашњу политику њену, којом је Андраши до сад управљао. У опште, том полузваничном уверавању, да ће у политици монархије остати све по старом, не може се много веровати, јер догађаји противно говоре. Што се тиче будућег наследника Андрашијева, ту би се могао саставити читав именик особа, које се спомињу као „могуће“ и „прикладне.“ Будапештански листови нарочито су богати у кандидатима, и то да богме помињу саме Мађаре, а тек ради шатирања прибележе по где које немађарско име. Но стара „Преса“ има право, кад вели, да те вести о будућем министру спољашњих нису ништа друго, до гола нагађања. „Изгледа,“ вели тај лист, „као да до сад ни с ким није било озбиљних преговора ради примања портфеља и да ће исти тек онда почети, кад гр. Андраши Његг. Вел. буде именовао особе, које он сматра за способне, да приме звање.“ По свему томе као да се не ће тако брзо, никако не за који дан, донети одлука о Андрашијевој демисији и његову наследнику.“ Мораћемо дакле на сваки начин још неко време причекати, док се криза не разбистри.

Нов аустријски кабинет положио је заклетву монарху 7 о. м. те сад полази на дело и на дејање своје. Према променама, што предстоје у унутрашњој политици оностране половине државне, није чудо, што су министри узели доста дуг рок, да посвршују своје послове. По вестима из Беча, царевинско веће на име не ће се састати пре септембра, и то 10 септембар означује се као дан састатка „Н, б. тгблт“ дознаје, да је 7 о. м. нови кабинет држао веће, на ком је јамачно било речи о престоној беседи, којом ће се отворити нова сесија. Из беседе те дознаћемо онда подробно што о будућем држању министарства. Међу тим у Аустрији се догађају промене, које се могу сватити само као последице инаугурисаног поравнања. Тако је досадашњи горњо-аустријски намесник, бар. Видман, (постављен за намесника тиролског и форарлбершког, досадашњи тршћански и приморски, бар. Пино, за горњо-аустријског, бивши министар бар. Претис, за тршћанског и приморског. Најважније је у том погледу, ако тј. „Преса“ добро дознаје, што земаљско-саборски посланици словеначке народне странке ишту, да се крањски земаљски сабор распусти.

Из Беча се јавља, да је 8 о. м. Аустро-Угарско-турска комисија из Сарајева отишла на новопазарску границу, сви комисари, осим Хусни-паше, који чека упутства из Митровице. Ма да су у сарајевском пожару изгореда врло важна писмена, што се тичу окупације, и пак су, вели се, комисари свршили први део свог посла, на име проучили су, где ће се сместита и како ће се издржавати посаде у Новом Пазару, те су сад отишли, да на лицу места коначно утврде своје одлуке. „П. Л“ вели, да ће комесија овај други део своје задаће још пре и лакше свршити, неко ли први, те „не сумња ако т. ј. одлука комисије буде добро гласила, да ће војска што пре и по свој прилици док је још ово лепо време“ ући у Нови Пазар. Но да ли ће то зависити баш само од комисијине одлуке, на то ће одговорити време..

Из Цариграда се јавља, да је ђен. Виталис скинут са заповедништва Источно румелијске милиције, а на његово место постављен Штрекер паша. Вели се, да је та промена учињена с тога, што Виталис није дорастао свом задатку, није мокао уредити народну војску.

Од како је на балканском полуотоку мир завладао, од како су соколови Црногорци своје љуте јатагане за силаје заденули, Црна Гора прегла је свом снагом, да на пољу мирног развитка дође до свих услова просвећене и напредне државе. Познато је, шта је све то гњездо соколово, та мала Црна Гора, рећи, потоњих дана учинила у то име, да дође до повољних услова државног напретка и грађанског развитка. Преустројство војске, управне струке државне, судства и школске струке, — то су моменти, који обележавају истакнуту тежњу Црне Горе за напретком. Сад имамо да забележимо нову врсту у реду тог благодетног рада, тежњу, да се комуникацијона средства у Црној Гори подигну. Од какве ће користи по Црну Гору бити тај подхват, и колика се снага иште за изведење његово, може се разумети, кад се помисли на природно сиромаштво оних врлети. О том предмету читамо ово у „Гласу Црногорца“: „Као што смо с поуздане стране разабрали, скорим ће се отпочети градња путова од Цетиња Ријеку, од Вира до Бара, од Буковице до Данилова града и од Плавнице до Никшића. Кад се сви ови путови срећно доградe, онда ће сва важнија мјеста Црне Горе бити међу собом спојена и са иностранством у свези и цела мрежа путова црногорских износиће око својих 250 километара. Крајња јужна тачка црногорска у Бару биће свезана са сјеверном у Никшићу, а источна, са западном. Средишта највишег обрта и промета у Црној Гори: Ријека-Вир-Бар-Подгорица-Никшић, стојаће међу собом у непрекидној свези, којој ће се живост и топлота у толико више повисити, што ће се тудијен, поред телеграфских станица које већ свуда постоје, кроза кратко вријеме отворити и сталне поштанске официје. Корист неизмјерна, која ће проистећи за Црну Гору од овијех путова и свева поштанскијех и телеграфскијех, мора бити јасна са сваког.“

Бирачко кретање.

У тој ствари стигле су нам ове вести:

Телеграми „Застави“.

„Арад 22. У конференцији истакли смо једногласно за кандидата арадског среза бившег посланика народне странке адвоката Димитрија Крестића.

Јован Жупански, перовођа. Миша Телечанин, претседник збора.

Будим-Пешта 22. У Сент-Андрији либерален кандидат Јован Пачариз, клерикален кандидат Јован Миликшић.

За тим су нам стигли ови дописи:

Бела Црква 7. 19. августа. Јављам вам, да до данас у овом изборном срезу за избор посланика на предстојећи срп. нар. прк. конгрес никако озбиљно бирачко кретање наступило није.

Клерикална фракција што ју је златички игуман у друштву са солгом и подсолгама организовао, ништава је да у активној борби против народне странке учествује с тога онда нема сумње да кандидат народне странке неће продрети. Велоцр-

квањска срк. општина искључена је од бирачког права с тога, што су је поједини општинари тужили да иста дугује школски прирез парохијал, о овоме спору јавићу вам други пут опширнија што се пак самога кандидата тиче, друго нам ништа не остаје него да путем народног органа препоручите г. Александра Трифунца и овај ће акламацијом бити изабран.

(Од своје стране није нужно ни да кажемо, да ће Белоцрквани само осветлати образ себи и свим Србима ако изаберу г. А. Трифунца за свога заступника на српском конгресу. — У.)

Вршац 8. августа. Пре неки дан издало је наше „чувено“ „заступство“ неко „На знање,“ у којем објављује, да се избор посланика за карловачки сабор 26. августа по ст. кал. обавити има. У исто време искрсну и некакав позив на бираче да 5. (17.) августа тј. прошле недеље у општинску дворану дођу ради саветовања о горњој ствари. На том позиву је место сваког потписа стајало „више бирача“. — Које из љубопитства, а које и за то, што су неки знали, шта се има разумети под речима „више бирача“, стекло се на збор до стотинак грађана. Изгледајући сакупљени људи на појав тих „више бирача“ сазивача указа им се на један пут др. Ђока Миросављевић, и поче казивати, да је он овај збор сазвао, да је истоме то задаћа, да истакне себи кандидата, јер је сабор на прагу; да је од велике важности та околност, каква ће се личност на сабор послати и т. д. док се присутни осетили нису, да говорник о себи говори, да себе препоручује и своје „неоцењиве заслуге„ набраја . . . једном речи да је то говор Цицера pro domo.

Одмах за тим устаде један од грађана и изјави уз одобравање присутних, да грађанство ништа не рачуна „наређења“ незаконитог „заступства“ и да се ни упуштати неће у избор посланика под руковођењем његовим; те по томе предложи, да они, који су његова мишљења тј. да се кандидат не истиче, док се не поврати редовна, законита скупштина, као једини законити орган за руковођење избором посланика, да се сви из дворане удале, а присталице докторове да остану. По што је др. Милосављевић правдао „заступство“ и његову на закону основану егзистенцију (а где има тога у закону, докторе juris?); пошто је таквим поступком дакле пљунуо у лице нашој автономији и прошлости и укупном раду пређашњих сабора и пошто је за то из средине присутних грађана узвицима „окај се докторе,“ „обрао си“, — „ко потпомаже неред на пољу наше цркве и школе и иде на руку злонамерној реакцији и грабежљивим људма, тога не сматрамо више за човека, који нам је добру рад“ — награђен био, устадоше сви и удалише се из дворане оставив тамо два-три „заступаша“ и најближу родбину докторову. Ови одма приступе кандидацији и истакну „десетогласно“ . : . . хтедох рећи једногласно — дра Ђоку Милосављевића за свога кандидата, о чему су сигурно и вас онако „бомбастички“ известили, како би се докторов популаритет одмах прочуо. — Е сретно сретно. Али ми ипак држимо, да је прохујало оно време, када је доктор могао у месту да буде „сваштар“, а на саборима да замазује очи искреним родољубима својим привидним народњаштвом, Бар за овај пар — надамо се — прави г. доктор рачун без бирташа.“ —

Међутим се грађанство на другеме месту саветовало и у следећем сложило:

Да се председништво саборског одбора моли, да своју одлуку у погледу реповиције законите скупштине неотложно спровести даде; да се донде а на име под руковођењем „заступства“, као незаконитог тела у избор посланика нипошто не упушта и да се по гласу поруке „Бирачима за српски народно-црквени сабор“, потписане од дра Стевана Павловића и т. д. на „Заставу“ обрати са жељом, да ово страног кандидата препоручи који је искрен пријатељ нашој автономији уопште а посебице нашој општини.

То је што сам имао да вам јавим о првим изборним кретањима у нас. А г. дру Милосављевићу приметити је, да је грађанство добро утувило родољубиве речи горњих поручитеља, речи: „Наша црквено-просветна автономија је још последње уточиште, последњи бедем нашег народног живота. Напустимо ли још и овај бедем (чујете ли докторе?) онда смо се самих себе одрекли.“

— Истом хтедох да отправим овај допис, кад ми стиже вест, да је од ваше стране нама за посланика препоручен г. Тона Хаџић, Евала; Избор није могао боље испасти.

Живио Тона Хаџић, посланик вароши Вршца за карловачки сабор!

(Уредништво ово по договору с начелним пријатељима препоручује по ново г. Антонија Хаџића и нада се, да ће се у тој личности сложити обе странке у Вршцу.)

*

Вршац, 16. авг. (Допис). Јуче беше од „више бирача“ сазван збор рада истицања посланичког кандидата. У име сазивача отворио је збор др. Ђ. Милосављевић изложив у кратко зашто је овај збор и сазиван. Већина захтеваше прво знати ко ће руководити избор, па тек тада да се кандидат истакне, јер под овом провозоријом — под руководством „заступства“ неће се упуштати у избор, јер би тим правом признали „законитост“ тог „заступства.“ Но пошто је др. М. то спорио, велећи, да је и та провизорија законита, само што је ванаутомна, то ова већина напусти збор а мањина изабра себи за кандидата дра Ђ. Милос. јер вели се да и „Застава“ то жели у свом уводном чланку од петка, да се стари бирају. Милосављевићу нема се шта подмећати, да је народну странку изневерио — теоретички заступо је добро, не пак тако у практици као конзистор. фишкал и члан нар. нар. странке. Већина му је у очи рекла, да нема у њега више поверења. —

ДОПИСИ.

Мостар 18. јула. Од како је аустро-мађарска војска посјела нашу сретну Херцеговину, ево већ близу је година дана, међутим до данас штогод наша нова влада предузе око уређења одношаја међу разним вјероисповједима, око уређења судске, грађанске и полицајске струке, око уређења аграрног питања — једном ријечи све, штогод је предузимала, некако је све испадало друкчије, но је влада желила. Мјесто реда и добрих одношаја међу разним странкама у земљи, ми данас видимо тек страшни неред и највећи раздор међу земаљском владом и народом. Као навалице да се од стране владе теже за тим, да се коначно и они од народа, који су још пријатељи влади, такође подигну против исте, те да једном букне формални устанак у Босни и Херцеговини, а нарочито у овој последњој:

Колико су задовољни сами они, који су једини били, те су као озебо сунца исчекивали, кад ће једном Аустрија посјести Херцеговину, види се из многобројних дописа, што их доноси „Нар. Лист“ и „Обзор“, а у опште сви римокатолички органи, наклоњени хрватизму. Ово незадовољство у неколико долази отуд, што земаљска влада не да полета хрватизму, као што би жељели привржници истог, они оће да докажу, да би онда тек насто ред у овој земљи, кад би се остварио хрватски програм. Али, напротив, из мог доброг познавања нашег оваможњег народа, како хришћана тако и мухамеданаца, могу извести закључак, да би тек при остварењу тог хрватског програма породило се право још веће незадовољство, које би довело и до озбиљнијих фактова.

Покушај примамити што већи број у редовиту војску тако и остаде покушај, осим што се тек неколицина римокатолика, побуђених агитаторима, поповима, доселе пријавише. И ови вјерни синови римске цркве, кад дође времеме, да се и на дјелу покажу као такови, — устукнуше, те сад видимо, како јадни очеви и матере кукају за својим синовима, проклињући сваког, који је узрок, те њихови синови одлазе из очине куће и ступају у какву џандармерију, а можда, сачувај боже и у солдате! Због овог при попису житељства све три вјероисповједи страшно су увећавале број година мушкима. У Невесињу, Гацку и другим мјестима, који се измакоше у планине од солдачине и џандармерије још се не вратише, нити оће да се врћу док је овако стање у земљи.

Аграрно питање стоји још отворено, т. ј. као и у почетку окупације — ни корак се напријед помакнули нисмо. Ево како тумаче мухамеданци, зашто се не напредује у овоме. Влада с једне стране преко попова (римокатоличких) и неких чиновника свјетује народ, да не даје ништа агама, осим четвртино, према погодби, а с друге пак агама, кад се ови туже на чивчије, дају за право, да им чивчије морају све извршивати и давати као и досле, према одавна постојећим погодбама између њих; те тако данас нити су задовољни чивчије, нити аге, и то је незадовољство управљено против владе. Тужбе и с једне и с друге стране једнако шиљу разним „кајмакаматима“ у земљи и то у таком броју, да је влада приморана била назад установити нарочити један посреднички суд, који ће разбирати тужбе посједника и чивчија. У овом суду свака је вјероисповјед заступљена једним или двојицом представника, осим тога у сваком предсједава по један владин повјерених. Установљење овог суда, наравно, да неће решити аграрно питање, но ће га још већма запетљати, док је влада изабрала пут, да и вукови буду сити и овце цјело, што није могуће.

Што се пак тиче судске струке ни ту нисмо ама ни длаку макли напријед: све као и во времја славни турски паша, само што шеријату баш тако не даду великог маха, као за времјене турске управе, али од тог мало користи. Ствар је у томе, што бечка јурисдикција у дивљој Херцеговини не вриједи ни пребијене паре, наши су појмови прости, а одношаји још простији, те адвокатури ни најмање смисла код нас нема. Многа спорна питања, многи криминални преступи, а богме и преступници чекају на боља времена, док сама влада буде одлучнија у својој радњи па да и њихово право извиди, како у Мостару, тако и у другим мјестима у Херцеговини.

Покушај организирати нову варошку општину као и други покушаји, остаде тек покушај до сада. Прије сам вам писао, како су и на који начин учињени били избори и како су наши мухамеданци протестирали против истијех избора. Сад вам могу јавити, да је њихов протест уважен.

Из Сарајева је дошла наредба, да имаду муханеданци својих чланова у општини шест, православни четири, а римокатолици само два, а прије сам вам и писао, да је у тој сразмјери и требало изборе учинити. Али сад гле чуда. Православни чланови Јефто Бјелобрк, Васо Круж, Ристо Шантић и Тодор Иванишевић, премда је овај потоњи изабрат за подначелника од стране владе, дадоше оставку, мотивирајући исту неправилношћу последњих од стране владе учињених избора. Премда су свима средствима покушавали да се приморају просто православни чланови примити се дужности, — ови нехтједоше. Влада видећи да неће ништа успјети силом, покуша учинити што вјештином и понуди владику и бискупа, да ови као чланови врховног суда од стране народа потпишу одобрење, да остали новоизабрани чланови муханеданци и римокатолици могу вршити своју дужност. Ови учине на вољу влади. Кад то чују православни тај час протестирају по мјестном изразу владику и рекну му, да он није имао право потписивати таково што. Кад се овај нађе у такој неприлици, па шта више кад виђе, да се баш озбиљно спрема гомила људи да га просто на просто излемају (јесте чули таково што?!) брже боље наш ти архипастир како је само знао, у договору са каквима подобнима себи, састави писмо, управи исто мјестној власти и у истом одрече се свог потписа. Ушљед овога и други новоизабрати чланови варошке општине одрекну радити без православних. Тако ти ми сад нити имамо старе ни нове општине! Отписато је за ову ствар у Сарајево, шта ће отуд доћи видићемо. Међутим, влада једнако препоручује владици, да он како гледа сконити православне чланове, да се приме. Све узалуд.

Кад вам још к овоме вишереченоме кажем, да у цијелој Херцеговини, особито у ономе дијелу њеноме, који је опустио од рата, што год је народ усиљо, да је све изгорјело, нити се народ нада и чему од светине, но види пред очима тек ђуту сирт од глади, а по варошима трговци гледају с великим болом грдну робу, што су је набавили од зимус, кадно бјеше онако жив промет, гдје им на очима пропада, а онамо неће у Бечу или Трјесту тече повелик интерес, — можете замислити тек, како је овамо.

Ту скоро у Гацку искупили се бјеху многи од народа, да моле славну власт, да им изради тајин, без ког ће многа сиротиња пропасти од глади; пак знате, како су одговорили гатачки џандури, извршиоци воље врховне владе босанскохерцеговачко, посланицима народним, који са сузама молили за помоћ не себи, но ојађеној сиротињи? Ви мислите, да су им обећали, ако ништа друго, а оно бар да ће се заузети кад више власти, да се озбиљно помогне народу; али јесте, да одговорили су им кундацима у леђа, па и сам г. комесар, Шпиро Јанковић, поповски православни син, није био лијен, но се милостив показо, те је лично обдарио неке батинама и гурањем. А да шта ви мислите тамо, та и ми смо јунаци!

Такови су плодови рада за бољитку овог народа кроз ову годину дана! Јадни невесињци и гачани, а и други, желећи продужити школовање своје деце, која су прилично већ упућена била већином приватним школама славенског руског друштва у Црној Гори, узалуд су се толико пута обраћали да им земаљска влада учини помоћ за ову сврху. Међутим $7^1/_2$ милиона форинти, што су

ЛИСТАК.

ЧЛАНЦИ ИЗ ПЧЕЛАРСТВА.

I. Корист од пчеларења.

А.) МАТЕРИЈАЛНА КОРИСТ.

Пчеларење је један дио пољске привреде или пољскога газдовања. Газда, који оре своју земљу а на њој не држи пчеле, тај јако гријеши, јер држећи пчеле многа би му пара дошла у џеп са рада и труда пчелина. Пчела је највреднији створ божији. Она не тражи од својега газде хране, него сама себе храни, летећи са цвијета на цвијет и шта више још оставља и газди толико, колико се не може добити ни од које струке економске, јер пчелар осим својега труда не улаже бог зна шта у своју радњу. Не ћу да говорим о Ђерзонову начину пчеларења, које куд и камо носи већу корист од старога начина пчеларења, него ћу покушати да начиним рачун о старом начину пчеларења. Обична стара наша кошница бијелом лозом оплетена, кошта 30 пара, а каптар 20 пара, свега дакле 50 пара. Кад у ову празну кошницу саспемо рој, тај рој може преко љета толико да паради да ту кошницу можемо продати за 5 фората. Уложили смо дакле 50 пара уз труд свој, а ти 50 пара доносе нам 5 фор. процента. Има ли дакле још која струка економска, која би нам могла донијети такова процента, као што је пчеларство? Заиста нема. Па кад се још са неуморним и без санка трудом и радњом пчелином здружи рационално пчеларење пчеларево, каква је онда још добит од пчеле!..

Да наведемо један примјер из рационална пчеларења. Нијемци су дотјерали далеко у пчеларству. Сва је Њемачка засијана павиљонима за пчеле. Пчеларске књиге броје већ на стотине, а новина пчеларских имају до двадесет. Према ономе „на осовини роди мед“ преносе они своје кошнице на колима и вагонима тражећи паше за пчеле. Али чујте шта Американци раде! Неки Мр. Перин из Чикаге у задружним државама американским начинио је лађу, у коју је смјестио 2000 кошница удешених по Ђерзонову начину. Мисисипи ријека тече са сјевера на југ кроз задружне американске државе и то кроз најцвјетније крајеве. Да би Перин што више и што бољега меда поцрпао из цвјетних овијех крајева, начинио је он лађу, у коју је смјестио до 2000 кошница и почео је пловити Мисисипом од Нев-Орлеана горе па све до св. Павла. Задржавао би се на једном мјесту по три дана, па би се онда ноћу мало отиснуо с лађом даље горе. За два, три дана пчеле покупе што је најбоље на неколико миља даљине од лађе, за то је послије свака два, три дана ноћу узмицао даље горе Мисисипом до св. Павла. Цио трошак што је за лађу, момке итд. издао Перин, износи 30 хиљада фората. Кошнице су му се нагојиле свака до 200 фуната и за сваку је добио 30 фората. Дакле 2000 кошница донијеше му 60.000 фор. Кад се од овога одбије 30.000 фор. трошка, онда му остаје чистих 30.000 фор. До овакога добита дошао је Перин рационалним пчеларењем. А у чему се састоји то рационално пчеларење, казаћемо доцније на другом мјесту, а овдје имамо да обиљежимо само корист од пчеларења. Да наведемо још један примјер из рационалнога пчеларења. Адам Грим, највећи кованција сјеверо-американски умрио је 10. априла 1876. године и оставио је послије себе жену са сином и четир кћери. Родио се 1824. године 25. априла у Холенбруну у Баварској. Кад је свршио латинске школе, ступи за писара код њекога адвоката. Узрујани вали године 1848 захвате и њега, те се мораде иселити у Америку у Џаферзон у држави Висконсини. Послије смрти његове остало је 1400 кошница и 100.000 долара или 200.000 форината, што је стекао са рационална пчеларења. Из овога се може видјети од какве нам је материјалне користи пчела, која нам сабира мед и чини восак, с чега су кованције као што су споменути Адам Грим и Перин грдне новце сабрали. Ко зна дакле какве материјалне користи доноси пчеларење и ко познаје како је бог украсио наше крајеве благом климом, густим шумама и питомим равнима са сваковрсним биљем, томе мора срце забољети кад види да се покрај свег овога тако мало у нас негује пчела. Колико само пропадне ту цвјетнога медљаног сока с тога, што нема пчела да га покупе, који је бог створио једино ради човјека и ради мамљења пчела, да би се преко њих оплођавале биљке. Колико је ту штете материјалне. Толика медљана роса просто пропада и колико још биља остаје неоплођенога!

Б.) ПЧЕЛЕ ОПЛОЂУЈУ БИЉКЕ.

Али све да није од пчеларства такове користи материјалне, ваља ипак пчеларство са свију страна подупирати. Власти и општине ваља да настоје, да се поред сваке нормалне школе, препарандије и богословије подигне воћњак и у њему пчелињак. Нема данас у образованој Њемачкој свећеника или учитеља, који се не бави пчеларством. Свећеник је и Ђерзон, који је отац нове ере у пчеларству и најженијалнији кованција свију времена. Он је творац теорије о пчеларству. Учитељ је и Дате, који је један од најбољих књижевника у пчеларству, први данас и највећи практички кованција у Њемачкој. На нашим препарандијама треба да су воћарство и пчеларство облигатни предмети. Од сваког учитеља ваља свака општина прво и прво да иште да се мора разумијевати у воћарству, вртарству и пчеларству, јер оваке ствари практичке радо уче дјеца, те кад би се из малена почела навикавати на оваке радње, не би се могла ни доцније лако оваке слатке забаве отрести, од које би имала цијела отаџбина велике користи. А како не би имала користи кад смо видјели из горњега чланка какву материјалну корист доноси пчеларење рационално. Али све да не доноси пчеларење такову корист, ипак га ваља подупирати и ширити са свију страна, јер што је већма раширено пчеларство у којој земљи, тијем је већма осигурана плодовитост у њој. Премудри је творац тако одредио, да гдје које биљке не могу плода никада донијети гдје нема пчела, јер се једино само преко њих могу спаривати. Али не само гдје које биљке, него и у опће све биљке и сва дрвета кад је кишовито за времјене цвјетања, не могу се друкчије оплодити, него преко пчела, јер вјетар не може прах мушки са цвјетова да разноси на цвјетове женске кад га киша згусне. А како се биљке оплођују, не ће бити излишно да и о том овдје неколико ријечи кажемо.

Кад узмемо цвијет од какве биљке, наћи ћемо у њему пистил (Stempel) и стамина (Staubgefässe). Стамина се састоје из филамента и антера. Које биљке имају само филаминта са антерама, оне су мушке, а које имају само пистил, то су женске. Али има и таквих биљака, које имаји и пистил и стамина. Такве биљке могли би назвати сустримцима (Zwitterblume). Да би се у цвијету од биљ-

их уложили у бараке у горњем и доњем мостарском пољу, као да су у воду бачени, почем сад налазе тек, да је војсци у њима незгодно из многих узрока становати; па колико се хиљада и милиона потрошило на друге ствари, које су народу још од мање користи, но ови бараци, а за помоћ невесињским и гатачким школама нема се у нас крајцаре.

Имам вам још што шта приповједити. Сад мјесто домаћих хајдука имамо сад изображене са стране, који оће под сваки начин да докажу, да су они куд и камо грђи и несретнији, но су били и турски и каурски. Код нас се на све стране пљачка и бије. Дућани се и магазе обијају, као никад. Али би то било ништа, само да је човек сигуран путем. Ту ономаде испребијаше нашег једног мостарца Шара Милићевића, на сред царског друма, али зато и царски жандари псујући му српског, боже ме опрости, бога (ово је нечувено код нас) и то само зато, што је имо на глави народну капу.

Послије познатог нам скандала у Сарајеву због представе „косовског боја“ позоришно друштво Протића приморано буде доћи у Мостар. Сад ми, мостарци, уживамо макар и овако српско позориште, које нико, одкако је Мостар закопан, овде дочеко није. Дан прве представе мора бити забиљежен златним словима у Мостарску кронику. Само што неки пријатељи српски, бојећи се бајаги нереда у земљи, не хтједоше допустити, да се представљају историске српске драме. Видите ли ако се буду представљати овакови комади, мухамеданци ће, а можда и римокатолици бити незадовољни, па ето готове буне. Али православни мостарци не буду лијепи опреме два своја пуномоћника, г. Тодора Иванишевића и Јова Ђепаву, са молбеницом, коју су потписали на брзу руку до 60 домаћина те ти ове депутирце преставе г. Ђералу Турану и намјестнику мутесарифата ерцеговачког г. Вуковићу, да ће тек бити незадовољство међу народом, ако се не допусти представљати неке комаде из прошлости српске. Што се пак тиче Мухамеданаца, није истина, да би њима било што противно. Ђенерал и г. Вуковић, видјевши, да није ласно с ватром се играти, буду увиђавнији, но надлежне власти у Сарајеву, те тако ови ријеше, да се могу представљати српски комади, само да пази, да се одржи потпун ред. И доиста: ред је безпримјеран био, премда је сила народа мушког и женског пода, стара и нејака слегло се било у позориште, дочим на друге шаљиве, већином преводне комаде ни десети дио не долазише. Ту тек наша славна полиција, међу овом неки Казимир Врдољак, увиђеше, да није баш тако лака ствар, угушити свијест народњу.

Имо би још вездан писати, али ће бити сувишно; остављам, дакле, за други пут.

Будим-Пешта 6. августа. У јучерашњој седници црквене општине обављен је избор Теколијиних питомаца. Као што је штов. читаоцима „Заставе“ познато, надзорништво истога завода расписало је било стечај на четири питомачка места, но у току стечајног рока показало се је и званично потврдило да један питомац — на чије је место стечај расписан био — не може се сматрати за свршеног факултетлију, пошто има још један течај да слуша, што му је надзорништво у седници својој од 19. (30.) јула признало то право, те тако у истој седници донесе и тај закључак, да се само три места имају попунити.

Пошто је 12. авг. п. р. рок стечају истекао, надзорништво је своју редовну седницу у четвртак 2. (14.) авг. држало и у њој по прочитању квалификационе листе прегледало и редом сваког молиоца — којих на броју беше 16 — молбенице односно сведочбе читало, — држећи се строго како тестаменте великог народног добротвора, тако и статута §. 10. да при кандидацији односно избору при једнакој квалификацији имају првенство слушаоци факултетских наука, пронашло је, да су између свију молиоца најбољи и најквалификованији за кандидацију наиме за избор њих петорица: 1. Сава Гојковић свршс. II. год. правник, који је на печујској академији други основни испит с одликом положио; 2. Богдан Давидовић свршс. ђимназ. који је на срп. великој ђимназији у Новом Саду испит зрелости „eximio modo“ положио; 3. Павао Аршинов свршс. I. год. филозоф, који је на прашком свеучилишту испит као природњак са врло добрим успехом положио; 4. Дамитрије Савић свр. ђимназиста, који је на новосадској срп. вел. ђимназији испит зрелости с одликовањем положио и 5. Ђорђе Живковић свршс. ђимнасиста, који је на сомборској велик. ђимназији испит зрелости врло добро положио, И ову је петорицу надзорништво као кандидате предложило скупштини црквене општине за избор с том препоруком, да прву тројицу у обзир узети односно за питомце изабрати изволи. И скупштина је у јучерашњој седници својој под председништвом свога врсног пароха Костића — пошто јој је он свестрано и пуновазначајним речима образложио важност предмета и непристрастан рад надзорништва у опште а посебно у овако важном питању, које дубоко засеца у сам живот па и у све слојеве друштвеног живота народа нашег и који по праву мотри бодро на рад надзорништва па и саме општине — пуно уверења будући, да је надзорништво овде најтачније и најсавесније поступало, једногласно изабере ону прву тројицу а наиме Гојковића, Давидовића и Аршинова за Текелијине питомце.

Овом приликом сматрамо за дужност опоменути будуће молиоце за ова питомачка места, да у својој молбеници означе и струку, којој се на свеучилишту посветити жели, а покрај тога тачно назначити адресу и место пребивање, камо да им се молбенице са приловима натраг пошаљу; прво је по њи саме корисније, што надзорништво на поједине струке научне особито призрење увети мора, а друго им тако исто у интересу лежи да своје документе што пре и сигурније у руке добију.

У осталом пуно се је надати, да ће ова изабрана три питомца својим радом, владањем и успехом осветлати образ и надзорништву и скупштини, а тиме посредно бити на дику и корист народу своме, те тако и великом добротвору своме вечни спомен благодарности подићи.

Босанска посавина 5 августа. У 104 броју поштоване „Заставе“ од 13 п. р. прочитах допис „из Босне“, тек пре 3—4 дана, јер су ми такове околности, да немогу у своје време сазнавати, што се на јавност износи.

Но кад увидих, како се у истом допису писац потиче замашне ствари т. ј. решења аграрног питања у Босни и Херцеговини, то ћу и ја односно истог у неколико овде навести, шта налазим за потребно, неупуштајући се у многа разлагања и изнашања података, који постоје и који се неће пренебрећи, кад буде требало, а то је при решавању овог питања, али је доиста време да се овим јавним путем ово питање претреса; те да би се у своје време лакше пречистило.

У реченом допису писац напомиње аграрно питање са својим мњењем, како да се исто уреди те да се одржи ред у Босни и Херцеговини.

Ово озбиљно и замашно питање, које је и покретало народ на борбу за ослобођење нерешава се постепеном одплатом, као што се у наведеном допису преставља, јер је у Босни и Херцеговини самовоља владала за време Турске управе, узурпаторство је било тројно, а силеџије који не слушаше ни цара, што оно реч, били су бези босански, а пре њих спахије, — стара српска аристократија, која се истурчила, да одржи своју имаовину и господство, а бези нису ни били то што су спахије, нити они имају каква права на земљу, и ако би они ради били, да обману свет доказујући да су стара српска госпоштина њихови стари били.

Једном речи, сад у целој Босни и Херцеговини правни основ за имаовину нема нико, ко није имаовину коју држи задобио својим трудом и знојем, а то су поједини кupци, као трговци и бивша раја, која је од вајкада својим крвавим знојем и трудом исплатила земљиште, које притјажава.

Тако названи бези, који се називају господарима земље, немају ама баш никаква основа за својину. Они су просте силеџије и безправни заузимачи.

Злочиним путем никад неможе бити закона, јер нема правног основа.

Да су безправни заузимачи и назови господари земље, то ће народ, ако се буде питао при решавању овог питања, лако доказати са подпуно вредећим доказима и податцима, које неће ни сам пређутати.

За сад је доста кад наведем, да бези нису и сто, што су биле старе спахије, истурчена аристократија, који су од старина били господари земаља, и који су били силни, те због своје самоваље досадили и цару, који их утамани прогонећи, затварајући и одузевши им спахилуке остави их без средстава да живе, а сама царевина поче од тада узимати у корист државну од народа десетину, дакле народ остаде господар земаља, а само дацију да даје држави.

У она кобна времена, кад у овим земљама овлада анархија и спахије падоше, поједине силеџије тумарале су са четама сакупљених зликоваца и народ глобили.

Ове потурице са својим четама, кад су дошли у које село, принудили су сељане да их приме за господаре, а они ће их бранити од напада других зликоваких чета. И ово је постанак бегова, што није давно било, јер има доста стараца који ово све памте.

Кад је царска влист у неколико почела управљати овим областима и народ увидио, да неправо плаћа уз десетину царевини и трећину безима, па се с тога и побунио 1858 године, и почео тражити, да се ослободи од плаћања трећине; но бези, као имућни, имаћаху на руци чиновнике, те се народни глас и не чу до државне владе.

Сад дакле, кад је дошло време ослобођења од тих терета, које је сиротиња раја морала сносити неповредно и који су је покретали на очајничку борбу, те да их се отресе, неможе се ово питање олако узети, него га ваља озбиљски претрести, па кад се буде решавало, да се реши тако, како ће се доиста поставити ред, правичност и благостање у овим областима.

— **Вршац** 1. августа. По обећању ево нас, да вас о избору овомесних муниципијских чиновника известимо.

Пре но што даље пређемо оћемо још да наведемо, да се те рештарације ради највише склопио овде неки такозвани „уједињени центрум“ у представништву, у ком се налазе сви Срби и 10 до 12 Немаца и који чине кућину. Циљ тога „уједињења“ је, да по њиховом утаначеном програму раде — у кратко речено — на бољитак ове вароши, како би се могло опростити једаред овог каламитета, који овде све већи, с дана у дан све гори бива. При предстојећем пак избору, да пажњу своју само на таке личности обрате, који имају вољу и способност за рад и којима ће ововарошки интерес једино пред очима лежати. Да би пак таке људе за чиновнике добили, „центрум“ неће узимати у обзир партајно гледиште, веру ни народност. Једино се тражи: способност и ваљаност.

И шовинистима Немцима, лежи интерес варошки на срцу а разликују се од „центрума“ у том што неће да узимају у обзир и Србље, но би хтели само Немце и Мађаре за „господу“ варошку, управо хтели би да сами — господаре.

Но да пређемо на саму ствар, на избор.

Избор је започет после 11 сати у четвртак пре подне и то с тога тако доцне, што се обе наведене партије, односно кандидациони одбор, немогаше сложити у погледу кандидирајући особа на поједина чиновничка места, те морадоше још и конференције тога ради одржати, којом приликом пристаде већина, да учини концесије мањини.

За градоначелника изабрат је једногласно овдашњи подсудац г. Петар Хофбауер родом из Арада као кандидат „центрума“, пошто су остала два кандидата својевољно одступили. Пошто је исти господин правник, то је он уједно уз припомоћ годишњи 300 фор. и председник сирочадског стола. За вел. бележника изабран је већином гласова „центрумских“ г. Алекс. Цветковић. За вар. капетана је изабран кандидат „центрума“ г, Стева Деметровић из Тамишвара. За сенаторе једногласно су изабрани г.г. Јов. Семајер, Ф. Анфанг и К. Вајферт. За вар. благајника Карло Керер. За великог фишкала кандидово је одбор већином гласова овд. адвоката Ј. Кадара, Тому Шипрака из Темишвара и неког С. Конрада. Нечијим упливом пак истиснут је из кандидације кандидат већине адвокат „Србин“ Ђока Деметер у нади, да ће горњом кандидацијом продрети кандидат мањине Мађар Кадар. Но се јако преваре, јер Срби оздојећени тим поступком у инат изабраше са свим непознатог Т. Шипрака и тако осујетише намеру мањине.

Другог дана у петак, изабрат је г. Светислав Цвејић за приседника сирочадског стола једногласно. За спомоћника вар. фишкала изабран је већином Ђока Јорговић. За књиговођу изабран је досадањи П. Стојка а за мерника г. Кунце. за вар. лечника једногласно је изабрат поново др. Миша Деметровић и најзад за хирурга, ранара др, Цофман.

С тим је и славна репрезентација свој посао завршила, јер остала места чиновничка нису била новом избору подвргнута, из узрока, што се наваља да иста не спадају у „ранг“ чиновника. У осталом, то ће се доцније решити.

Мора бити, што је хтео г. Хертеленди да остави Вршчанима или бар неколицини своје име на „воспоминаније“, те је чинио употребу од свог права као комесар и председник, те нам је још наименовао два хонорарна вел. бележника, три хонор, фишкала, два хонор. сенатора, три хонор. физикуса и пет хонор. подбележника. Шта велите

ке развио плод (сјеме), мора из антера прах цвјетни ући у пистил, и тако тек онда постане биљка плодна. Како дакле долази прах цвјетни са мушких дрвета у пистил женских? Код великих дрвета као: јасике долази прах цвјетни вјетром у цвијет женски, али на примјер код љубичице не може друкчије допријети прах са антера у женски цвијет него преко пчела. Тако и дјетелина без пчела би остала неплодна, без сјемена. Па скоро су такове и све биљке, које су сустримци, те ма да имају у цвијету и пистил и стамина, ипак није могуће код њих да прах цвјетни са стамина у пистил доспије друкчије, него преко пчела, које улазећи ради нектара у цвијет нахвата се на њихово длакаво тијело прах цвјетни, који оне пренесу у пистил тражећи сок цвјетни. Кад је пак кишовито вријеме, онда се не могу ни велика дрва оплођавати вјетром, него у овом случају бива оплођавање једино преко пчела. Дакле гдје је пчеларство већма раширено, ту је и сигурнија берба у воћу, пшеници и т. д. Пчела лети по цвијету и случајно биљке оплођава купећи из цвијета слатки сок, од којега мед прави, и цвјетни прах, којим себе и црв храни. Колика дакле корист од пчела! Без пчела би многа биљка остала неплодна, без њих би толики цвјетни сок и медљана роса пропала. А цвјетни је сок премудри творац цвијету само за то и дао, да њим мами пчелу на цвијет, која би пренашањем цвјетнога прашка са мушкога цвијета у женски цвијет биљке оплођавала. Дакле цвјетни је сок само ради мамљења пчела на цвијет, и тај сок просто пропада ондје, гдје нема пчела. Какву дакле велику корист доноси нам пчела! За то чуј још, драги читаоче, шта вели Филип Ђорђевић за дивни овај божији створ пчелу: „Ја кад би сам имао такову трубу, да се свуда може чути, дунуо би у њу, да мој. глас свакоме Србљину кроз уши до срца допре, да се чувства у њима пробуде, и са раширеним рукама и топлим срцем да приме тај велики дар од бога, што је бог пчелицу тако обдарио и човеку поклонио на велику његову асну! Орете велим толику земљу, имате толике ливаде, где вам сено расте, толики силни неописани цвет, — бог вам орошава летине ваше медљаном росом, а нема ко да покупи ону медљану росу, него тако пропада! А и ти сиромаше, што немаш ни ланца земље, само имаш своју кућицу и башту, можеш и ти коју кошницу запатити, не треба да јој ореш и сејеш, она ће наћи себи меда.“

в.) МОРАЛНА КОРИСТ.

Пчела је највреднији створ божији. Каква дивота кад сине прољеће и врба се, топала, лијеска, дријен обаспу цвијетом! Каква зука тада настаје и какав рад од пчела, а какво опет весеље и радост у срцу и души кованцијиној! Таку радост могу само осјећати чисте, безазлене душе. Па доцније кад стане цвјетати бадем, трешња, вишња, јабука, крушка, шљива, кајсија, бресква итд. колико је ту јеђе и цвјетнога сока за пчелу! Колико тада рада за њу. Па онда још кад обаспе ваздух својим дивним мирисом багрена и липа, какав онда рад од пчела без одмора и без санка! Све ово гледа кованција својим очима и рад пчелин не може остати без утјецаја на срце и душу његову, већ ако није огрезао у гријеху, ако му није душа са свијем окаљана, али на срећу такови се и не скрашују у кованлуцима. Сви знаменити писци у пчеларству сагласни су у томе, да су све кованције ваљани и поштени људи. А како не би били ваљани, кад једнако гледају живи примјер у неуморној пчели, која без престанка и без санка дању ноћу ради те тијем и својега господара опомиње, на што га је премудри творац створио — па рад и дјелање и показује му у разноврсним радовима својим узвишену мудрост божију. Берлепш највећи и најславнији уз Ђерзона кованција данашњега доба вели да су све кованције с малим изузетком добри људи. Ово је са свијем појмљиво, јер пчеларство је тако племенито, да се њиме гадне душе не могу занимати. Пчеларство образује и облагороћава вриједне и мирне грађане. У породицама пчеларским влада слога и задовољство, те и у истом духу и дјеца им се однегују. Берлепш каже даље: „Ја знам многе људе, који су, док се нијесу бацили на пчеларство, слободне часове проводили по крчмама у пићу, картању и политичком без смисла резоновању. Али како постадоше кованције, почеше љубити кућу и рад, на лијепим данима бавише се око својих пчела, а на рђавом времену читаху пчеларске књиге, оправљаху кошнице и друге справе за пчеларство потребне. Код куће се забављати то је шиболет добра грађанина.“

Колико су њих утукли своје здравље картајући се и пијући по крчмама од по ноћи до по ноћи! Колико су њих утукли свој живот и упропастили цијелу породицу своју живећи раскошно у беспослици. Од свега овога пчела нас одвраћа показујући нам у чему ваља проводити живот свој. Иди човјече у кованлук и учи од пчеле како ваља у зноју лица својега заслуживати хљеб свој! Иди човјече па учи од пчеле како ваља проводити златно вријеме овога живота. Она ће ти заиста бити примјер неуморнога труда и радности без престанка. Иди човјече у кованлук па се учи од пчеле реду и уредности! Не може се заиста замислити већега реда, него што је у кошници међу пчелама у раду и пословању њихову. Иди те учи од њих реда, јер знаш да ред држи кућу.

г.) ПЧЕЛАРИТИ СЕ МОЖЕ РАДИ САМОГА ИЗУЧАВАЊА ПЧЕЛАРСТВА.

На пошљетку користимо се и из самога изучавања пчеларства. Изучавајући живот и строј пчелин долазимо до познавања такових природних закона, за које се до скора није знало, нити у њих вјеровало. До скора се чврсто држало да нема изузетка од онога природнога закона који гласи: без сјемена мушкога не може се из јајета женског живи створ развити. Сјеме мушко мора дакле оплодити јаје женско, да се из њега може живи створ развити. Али у данашње дане наше доказаше људи од струке, да овај закон не важи за све створове на земљи. Тако гласи једна од најважнијих тачака из Ђерзонове теорије: „Матица без оплођења носи јаја, из којих се развијају трутови.“ За ову ипотезу Ђерзон је изнео битних доказа практичких, али то се није могло за догму, за евидентну истину прогласити све донде, док није то славни професор Сиболдо анатомијским ножем и микроскопом за свету истину прогласио и у науку унио. Можда ће ко помислити да ово, о чему сад пишем, није нужно практичном кованцији. Али ми ћемо се даље увјерити о противном. Баш добар практичан кованција не може бити нико, који незна теорију пчеларства. За то ћемо гледати да овде изложимо потанко теорију Ђерзонову о пчеларству, не би ли се како један пут и код нас Срба почело рационално пчеларити и не би ли се па ново омилио овај дивни створ божији, пчелица нашем народу.

(Наставиће се.)

куд би још отишли кад би морали све те хонорарне чиновнике још и да хонорирамо.

Имајући сад тако пред нами те „рештаурираве“ чиновнике, оћемо мало да се шњима позабавимо и то једино са Србима, пошто нас они највише занимају.

Наши репрезентанти и вирилисте Срби, од којих неможеш ни главе да помолиш, а да те не кзеду тиме, како су они и народњаци и Срби и овакі и онакі, — показали су се лепо на делу. На част им. Кад су им Немци компромисом већ уступили неколико места да попуне са Србима, да су бар изабрали људе напредне и народне. Данас, да већина Немаца неће да зна за заједницу, већ су шовинисте, морамо и ми себи да зучемо, иначе ће нас одерати. Јест, ал зато треба људи. Ми пак од свију изабраних не знамо ни једнога, који би имао воље и куражи, да и за Србе и српску ствар покаже зубе.

Г. Цветковић н. пр. бракио је до сад тако исто српску ствар као и Митад-паша. Он је позната владичина „наслоњача,“ и с тим држимо, да је доста казано. Г. Деметровића ми непознајемо. Знамо само толико, да је Србима тврдио, како је при избору у Темишвару пропао или звање изгубио с тога, што је „велики Србин;“ а Немцима и Мађарима показивао је најбоље препоруке од великог жупана Ормоша. Видићемо шта ће вредити, а не дала нам срећа да се о њему све оно обистини што свет говори. Што се тиче г.г. Св. Цвејића и Ђ. Јорговића, то знамо о њима толико да нису срп. ствари никад шкодили али нису никад ни хаснили. И г. Миша Деметровић као физикус Србин је православне вере — тако би ваљда стојало у његовом крштеном писму. Но најглавније је то, што не можемо опростити ни Србима ни Немцима што њега изабраше, а то је једно с тога, што је врло комотан човек. Шта вреди најзад нами његово искуство, кад није вољан да пружа свакоме и помоћи, ко исте код њега потражи, но одлази само тамо, где се њему допада — великој господи. Истина, човек има кућу, толико и толико ланаца земље, толико и толико виногради, а толико и толико хиљада у којој штедионици, па би мало, да се одмара, Али каква ваљда од свега тога општинству? Помислите даље, тако богат, тако по све независан човек, па опет се устручавао да даде и новчић за црногорске рањенике и невољнике изговарајући се тим, да је хонвидски лечник. Није ли то грозна ировија? боји се човек, да не изгуби насушни хлеб, па зло тада и наопако. Ал тако ти је то. „Обрекао“ је, да ће бар од одела што послати, па и то је само — реко и остао жив. Такав је Србин.

Према овоме ми неможемо одобрити рад наших представника Србаља. Тако не раде Челик-Срби и народњаци. Но нашто даље да говоримо? доста је да наведемо да је и овога пута већа Србима био познати адвокат Светозар Пеша, и тим држимо, да је све казано, што се има и треба касти.

—.— вић.

Нови Сад 11 авг. У данашњем броју доносимо посланицу далматинској омладини као братски излив Вуличевићеве душе, која се поново приказује нашем свету као и онда у књизи „Моја мати.“ Доносимо је, јер ће читаоци у тој посланици наћи много племенита осећаја, ма да имаде ту изражених назора, с којима се ми потпунце неслажемо. Колико је осетљиво срце у г. Вуличевића сведочи и спроводно писмо, којим посланицу шиље за наш лист. Из тога писма вадимо ове речи: „Врх Далмације свиће нови дан, у грудима се наше омладине буди српско срце; али је још много тмуше, због тога крепко морамо и дјеловати и говорити. Многи ми љупко рекоше да говорим нашој омладини, да је храбрим... Тако ћу чинити, ако у „Застави“ нађем потпоре. Шаљем вам прву посланицу далматинској омладини, ако нађете да је корисна уврстите је, би ће мило мени и многијем.... Живите и радите Српству!“ Тако пише брат са приморја, за кога ваља знати, да је уза све то католичке вере!

— Из Карловаца дознајемо, да је православно-богословски факултет чрновичког универзитета именовао почасним доктором богословије Њег. Светост српског патријарха и митрополита, г. Прокопија Ивачковића. Дотична диплома стигла је ово дана у Карловце.

НОВИЈЕ.

— „П. Л.“ телеграфишу из Беча, да је 9. о. м, Њег. Вел. примило гр. Андрашија на аудијенцију, која је подуже трајала. Ситуација се није променула: гр. Андраши остаје при демисији. Његово одступање не стоји ни у каквој свези с окупацијом Новог Пазара.

„Н. б. тгблт“ дознаје, да је Андраши на истој аудијенцији поновио своју молбу, да отиде с поште министра спољашњих. Њег. Ведич. и ако не формално, а оно у начелу примило демисију, но позвало Андрашија, да поднесе предлог о свом наследнику. С тога ће Андраши са саветујућим гласом учествовати у заједничком министарском већу, које ће већати о лицима, што су згодна за министра спољашњих.

— „Фрмдблт“ потврђује вест, као да Бисмарк жели да се састане с Андрашијем у Гастајну, камо је 9 о. м. стигао. Андраши ће јамачно испунити жељу Бисмарку, но то неће продужити кризу у министарству спољашњих, нити изменити ситуацију.

— „П. Л“. јавља из Беча, да је 8 о. м. гроф Антон Сечен био на аудијенцији код Њег. Вел.

— Истом листу јављају, да ће се укинути одељење ратног рачуноводства, што је пред лањску мобилизацију нарочито основано у заједничком министарству рата. По томе се мисли, да не предстоје никакве велике војене операције.

— Истом листу јављају с Цетиња, да ће кнез Никола 3. или 4 септембра по рим. дођи у Беч и да ће походити Њег. Величанство.

— У Беч је стигло 8 српских официра, који ће као гости Њег. Величанства суделовати при маневрима у Бруку.

— „Пол. кор“. јавља, да је кнез Карло пређашњег румунског дипломатског агента у Србији, Стурузу, поставио за истог у Софији.

— „Правит. вес“. доноси царска ручна писма у којима се кнезу Дондукову и ђенералу Столипину изриче признање на њихову раду у Бугарској и Источној Румилији,

— Један бечки лист јавља, да ће се у Југенхајму састати цареви руски и немачки.

— Из Цариграда се 7. о. м. јавља, да су тамошњи посланици сила на пријаву Порте, којом иста јавља, да је наименовала своје комисаре за преговоре с Грчком, колективно одговорили, по што је Порта месецима одуговлачила ту ствар, то оне очекују, да иста за 48 сах. означи дан кад ће почети преговори.

КЊИЖЕВНА ВЕСТ.

КЊИЖАРА БРАЋЕ ЈОВАНОВИЋА
У ПАНЧЕВУ.

МАЂАРСКИ БУКВАР
за српске основне школе у Угарској.

I. ДЕО.

Написао **Ј. Какујаи**,

за српске школе прерадио **Јован Поповић**

управитељ више дев. школе.

Цена тврдо везаној књизи 16 нов.

Краљевски школски иншпектор у Тамишвару г. Какујаи написао је мађарски буквар за немачке школе. Свуда, где се овај буквар употребљавао, показао се велики успех у мађарском језику, што нас је и руководило при издавању истога.

Буквар се овај разликује од других и тиме, што се у њему **уче деца познавати и читати мађарска рукописна и штампана слова** у једно и исто време.

Буквар је овај намењен II. разреду, а онде, где би се мађар. језик већ у I. разреду почињао, овоме разреду.

Како пак буквар без упутства не може ништа постићи, то излази у нас и

УПУТСТВО
ЗА ПРЕДАВАЊЕ МАЂАРСКОГ ЈЕЗИКА
у српским основним школама

Цена 35 нов.

Ту лежи управо сва **важност и целисходност** овога буквара.

Писац буквара, г. иншпектор Какујаи објавио је српску прераду свога буквара Њ. Екселенцији г. министру Трефору, што је на новољно знање узето.

Ваљана метода, лепа израда и малена цена од **16** нов. препоручују овај буквар свима српским школама.

Умољавајући за многобројне наруџбине, дајемо купцима на више исти по **14** нов. а књижарима са 20%.

Панчево, августа 1879.

Књижара браће Јовановића.

Нова школска књига!

Подписана књижара јавља сл. шк. одборима и гг. учитељима, да је у њеној накладі, за идућу школску годину изашла нова школска књига за IV. разред народних школа под насловом:

МАЂАРСКА ГРАМАТИКА СА ЧИТАНКОМ

прерадио по писцима „Мађарског буквара“ **Стеван Коњовић** сомборски учитељ, а прегледао је и повољно се изразио један од наших првих педагога.

Како је најновијим државним законом „мађарски језик“ у свима народним школама као обвезан предмет постао, то смо уверени да ће нашој школској младежи ова нова књига врло добро доћи, пошто је по најновијим методичким начелима израђена, а на крају се налази „Речник“ у коме су све напред споменуте речи, са значењем исписане.

Књига је ова са тврдим корицама укоричена, а учевни материјал износи на обичној осмини 7 табака. — Цена је **књизи 30 новчића.**

А ко на више поручи, добија комад за 25 нов.

Књижарима уступамо до 100 ком. 20% а на **више од стотине 26%.**

Препоручујући ову шк. књигу слав. школ. одборима, гг. учитељима, молимо наше листове, да је читалачкој публици обзнане.

У Сомбору 23. јула 1879.

С поштовањем
КЊИЖАРА МИЛ. КАРАКАШЕВИЋА.

Курс бечке берзе 11. (23.) авг.

5% металица	65.65
5% народног зајма	67.70
Аустријска златна рента	78.95
Угарска златна рента	90.75
Државни зајам од 1860 г.	124.25
Сребро	100.54
Ц кр. дукати	5.50
Наполеондори	9.27
Немачке марке	57.10

ЈАВНА ЗАХВАЛА.

Његовом Високопреосвештенству, господину бачком епископу **Герману Анђелићу**, часном правосл. српс. свештенству, сл. збору професора срп. вел. гимназије новосадске и ученицима гимназијским и осталом поштованом грађанству овдашњем, знанцима и пријатељима, који о погребу мога непрежаљеног супруга

ДИМИТРИЈА ЦВЕТКОВИЋА
грађара и грађанина новосадског

на опелу и спроводу дана 6. (18) авг. о. г. присуствоваше и тим ову свечаност увеличаше и у мојој големој жалости учествоваше — нека им је овим свима и свакоме од мене усрдна захвала.

У Новоме Саду 8. (20.) августа 1879.

Катарина удова Цветковић,
рођена Калунци.

ОДГОВОРИ УРЕДНИШТВА.

Г. Н. Слободанов. Брест. — Жао нам је, што ваш чланак у листку употребити неможемо. Није време. Рукопис ћемо сачувати.

ОГЛАСИ.

НАТЕЧАЈ.

Услед закључка варошког савета од 21 августа 1879 има се код овог варошког магистрата место варошког бележника са годишњом платом од 800 фор. без стана или станарине попунити.

Ово намештање трајаће једну годину дана провизорно и тада ће по изтеку тог времена зависити од способности компетента дефинитивно наименовање.

Натецатељи који ово место задобити желе и који српско-хрватском и немачком језику а поглавито и у вођењу не само административне него и војачке струке подпуно вјешти бити морају имаду своје прописаним документима обложене молбе до 10 септембера о. г. код овог магистрата поднети.

У Карловци, 21 августа 1879. Градоначелник:
1—1 РИСТИЋ.

СТЕЧАЈ.

У смислу закључка црк. шк. одбора од 5 августа о. г. овим се отвара стечај на једно упражњено штипендијско место од 210 фор. а. вр. из закладе почившег дра Ђ Пантелијића.

Питомци могу бити ученици више гимназије, реалке или универзитета.

Молбенице с доказима о стању здравља, сиромаштва и сведочбом последњег школског течаја ваља подписаном одбору до 1 октобра о. г. по нов. послати.

Крвни сродници покојникови имају првенство.

Из седнице црквено школског одбора, у Земуну 5. августа 1879. држане.

Перовођа: СВЕТОЗАР МИЛЕТИЋ — У одсуству г. подпредседника: Ј. ВУКАДИНОВИЋ прота.
1—3

СТЕЧАЈ.

На упражњено учитељско место у М. Чанаду (чанад. жупанија) расписује се овим стечај. Плата је учитељска 200 ф. у готовом новцу, 15 и по катастралних ланаца добре ораће земље, 4 хвата дрва и слободан стан.

Учитељу у дужност спада у цркви појати и децу у црквеном појању обучавати.

Проситељи који ово место добити желе изволе своје добро инструиране молбенице најдаље до 15. августа овомесном школском одбору поднети. Првенство ће имати они, који се лично пријавили буду и који по нешто говоре и мађарски.

У М. Чанаду 20. јула 1879.

АНДРИЈА ПОПОВИЋ, у место перовође. — ЈУГ ПОПОВИЋ, шк. одбора председ.
2—2

СТЕЧАЈ.

Ради попуњења упражњене парохије у Т. Ст. Миклошу, на којој се сади лични помоћник налази, расписује се овим стечај.

Надтицатељи имају своје уредно инструиране молбенице најдаље за шест недеља од првог увршћења стечаја овог, потписаној конзисторији поднети.

Из конз седнице у Темишвару 5 и 7, јула 1879. држане.

2—3 ЕПАРХ. КОНЗИСТОРИЈА.

Шпецерајска, гвожђарска и мешовите робе трговина
КОСТЕ МИХАЈЛОВИЋА
у Жабљу 1—2

потребује одма једног од млађи спомоћника.

КОЖАРСКА ТРГОВИНА

Саве Стојковића у Новоме Саду преко пута дунавске улице а поред три главе шећера препоручује своје ново и велико стовариште кожа, ђонова а и сваке врсте ципеларски и чизмарски ситница по врло умереној цени.

Такође препоручујем г. сарачима, ћурчијама а и таванцирерима сваке врсте најбоље и најефтиније коже.

Обраћам осим тога пажљивост на нешто са свим ново на американски цименти за коже; са тим циментом дају се обуће тако закрпити да и највештије око не може спазити закрпу, која је јача и трајнија од шивене и која никако влагу не прима. Примећује се уједно да се американски цимент годинама у непоквареном стању одржати може.

Цена је једној флашици 60 новч.

ЗА ИЗДАВАЊЕ ОД 1. НОВЕМБРА.

Један локал за точење пића код зеленог ловца где станује прва новосадска раденичка задруга под аренду или под рачун.

Има 4 собе, кујна, шпајз, пространа салон за забаве и башту за летњу забаву, леденицу, коморе и т. д. Ко жели по горњем наслову услове знати и погодити се може се јавити у кући код подписаног газде.

У Новоме Саду 17. августа 1879.

3—3 АЛЕКСА АЛЕКСИЋ.

ОГЛАС.

Управа манастира Ковиља издаваће 2 (14) септембра о. г. на друму лежећу гостионицу путем дражбе под закуп на три сљедеће године, ближа условија дознају се у манастиру. 3—3

ОГЛАС.

Штампарија Н. Стефановића и друга у Београду од првог септембра ове године потребује једног фактора који зна говорити, читати и писати немачки' осим тога и да слаже. **Плата му 100 дин. месечно.**

Тако исто потребно је за исту штампарију више слагача. Плата је 20 проц. више од хиљаде слова по што је прописано штампарском тарифом.

И једни и други да поднесу своје сведочбе.

Коначна распродаја
ЗА ГОТОВО

трговине код „Црвене руже“ у Панчеву, по оборeним ценама поводом смрти шефа М. П. Живановића.

Велизар Боборини
тутор малољетног насљедника Михајла Живановића.
2—3

Мануфактурна трговина
Н. П. СИМОНОВИЋА
у Иригу,

потребује добра два спомоћника. 2—3

Мануфактурна трговина
СТЕВАНА ПЕТРОВИЋА И СИНА
у Земуну

потребује једног млађег и једног старијег спомоћника. 2—3

Мешовита трговина
С. ЛУКАЧЕКА
код плаветне мачке у Новом Саду

потребује једног млађег спомоћника, једног практиканта и једног шегрта који могу одма ступити. 2—3

Спецерајска трговина
Сф. Бугарски
У СУБОТИЦИ

потребује једног старијег, солидног спомоћника, добар детаилиста, који српски, немачки и мађарски говори. Ступити може одма. 4—4

Пар кобила или коња висине 16 шака подпуно здрави, лаки за каруце и лепе фигуре између 3—5 година, длаке доратасте или вране до 520 фор. сребра. Који има на продају нека се обрати Јовану М. Марковићу у Београду. 2—3

Препоручујемо ове године печених

ДОБРИХ ЦИГАЉА И ЦРЕПА

разне сорте и величине са наше цигљане и црепане у Новом Саду на тако званом варошком салашу на темеринском друму.

Са купом цигљане и црепане Симе Марковића, увећасмо нашу дојакошњу цигљарску радњу — и удвострученом снагом радном, израђујемо најбољега квалитета, осим обичне цигље, — још и ове по избор сорте:

за патос и калдрму (тротоар)
цигље квадратне □ веће и мање
цигље шестоћошкасте веће и мање
тротоар цигље за калдрму веће и мање

и **клинкер цигље**
а исто тако и **велике цигље**
надстрешнице (Gibl-Gesims-Ziegel)
и цигље за бунаре веће и мање.

ИСТО ТАКО ПРЕПОРУЧУЈЕМО

СВАКЕ СОРТЕ ЦРЕПА

такођер најбољег квалитета и још поименце врсту црепа коритастог (Hohl Dach Ziegl.)

Мустре цигаља ових може сваки видети и уверити се о ваљаности истих у трговини нашој код **„црвене руже“**, где ће купци добити и **упутнице на цигљану.**

У Новом Саду јула 1879.

БРАЋА М. ПОПОВИЋИ
„код црвене руже.“

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. — Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ — Српска народна задружна штампарија.